LIBRIS | We know books

Colecția Biblioteca de filosofie

Lector: Aura Christi
Tehnoredactor: Carmen Dumitrescu
Coperta: Florin Afloarei

Editura Ideea Europeană
O.P. 22, C.P. 113, Bucureşti, 014780
Tel./Fax.: 021-2125692; Tel.: 021-3106618
Comenzi carte prin poştă:
Tel.: 021-2125692
E-mail: office@ideeaeuropeana.ro
www.ideeaeuropeana.ro

© Editura Ideea Europeană, pentru prezenta versiune

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
NIETZSCHE, FRIEDRICH
Ecce homo : cum devii ceea ce eşti / Friedrich Nietzsche ; pref. de Vasile Muscă ; trad. din lb. germană de Victor Scoradeț. - Bucureşti : Ideea Europeană, 2022
ISBN 978-606-594-938-6

I. Muscă, Vasile (trad.)
II. Scoradeț, Victor (trad.)

821.112.2

Friedrich Nietzsche

Ecce homo

Cum devii ceea ce eşti

Prefață de
Vasile Muscă

Traducere din limba germană de
Victor Scoradeț

IDEEA EUROPEANĂ
Bucureşti, 2022

LIBRIS We know books

Şi în toate astea s-a crezut până acum, *ca morală!* – *Ecrasez l'infâme!* – –

9.

Oare am fost înțeles? – *Dionyssos împotriva celui Crucificat...*

Cuprins

Însemnări pentru o lectură: *Ecce homo* 5
Prefață 25
De ce sunt atât de înțelept 31
De ce sunt atât de deştept 49
De ce scriu cărți atât de bune 73
Naşterea tragediei 85
Inactualele 93
Omenesc, prea omenesc. *Cu două continuări* 99
Aurora. *Gânduri despre morală ca prejudecată* 107
Ştiința veselă („la gaya scienza") 111
Astfel a grăit Zarathustra. *O carte pentru toți şi niciunul* 113
Dincolo de bine şi de rău. *Preludiu la o filosofie a viitorului* 130
Genealogia moralei. *O scriere polemică* 133
Amurgul idolilor. *Cum se filosofează cu ciocanul* 135
Cazul Wagner. *Problema unui muzician* 138
De ce sunt un destin 147

LIBRIS We know books

înainte, nicicând nu am văzut atât de mult şi atâtea lucruri bune deodată. Nu în zadar am îngropat astăzi al patruzeci şi patrulea an al meu, mi-a fost îngăduit să-l îngrop, – tot ce-a fost viaţă în el, e salvat, e nemuritor. Prima carte din *Reevaluarea tuturor valorilor*, *Cânturile lui Zarathustra* şi, pentru recreere, *Amurgul idolilor*. Toate, daruri ale acestui an, ba chiar ale ultimului sfert din el! *Cum să nu fiu recunoscător întregii mele vieţi?* – Şi astfel îmi povestesc eu viaţa mea, mie.

De ce sunt atât de înţelept

1.

Fericirea existenţei mele, poate chiar unicitatea ei, stă în fatalitatea ei: dac-ar fi să o exprim sub formă de ghicitoare, ca tată al meu eu am murit deja, ca mamă a mea, încă mai trăiesc şi îmbătrânesc. Această dublă origine, în egală măsură în treapta cea mai de sus şi în cea mai de jos din scara vieţii, *décadent* şi totodată *început* – aceasta este explicaţia, în caz că există vreuna, a libertăţii mele faţă de orice tabără în raport cu problema generală a vieţii, libertate care poate că mă caracterizează. Eu am avut, pentru semnele ascensiunii şi declinului, un nas mai fin decât a avut vreodată un om, sunt magistrul *par excellence* în acest domeniu, – eu le cunosc pe amândouă, eu sunt amândouă. – Tatăl meu a murit la treizeci şi şase de ani: el era delicat, cordial şi morbid, precum o fiinţă destinată unei simple treceri, – mai degrabă o evocare binevoitoare a vieţii, decât viaţă însăşi. În acelaşi an în care viaţa lui îşi începuse declinul, viaţa mea a luat-o şi ea la vale:

LIBRIS We know books

în cel de-al treizeci şi şaselea an al vieţii mele am atins punctul cel mai de jos al vitalităţii mele – mai trăiam, ce-i drept, dar fără să văd la trei paşi înaintea mea. Pe atunci – era în 1879 – am renunţat la profesoratul meu de la Basel, peste vară am trăit în Saint Moritz asemenea unei umbre, iar în iarna ce a urmat, cea mai puţin însorită a vieţii mele, *în chip de* umbră în Naumburg. Acesta a fost minimum-ul meu: „Drumeţul şi umbra lui" s-a născut în acea perioadă. Fără nicio îndoială, pe atunci mă pricepeam la umbre... În iarna următoare, prima mea iarnă genoveză, acea îndulcire şi spiritualizare care este aproape condiţionată de împuţinarea extremă a sângelui şi a muşchilor a scos la iveală „Zorii de zi". Strălucirea şi voioşia deplină, ba chiar exuberanţa spiritului pe care o oglindeşte opera amintită, trăieşte în mine în bună înţelegere nu numai cu cea mai profundă slăbiciune fiziologică, ci chiar cu un exces de senzaţie de durere. În toiul chinurilor provocate de o durere a creierului ce a durat trei zile fără întrerupere, laolaltă cu teribile accese de vomă cu flegmă – am avut o limpezime de dialectician *par excellence* şi am gândit cu sânge rece lucruri până la care, în circumstanţe mai sănătoase, nu sunt capabil să mă caţăr, pentru care nu sunt destul de rafinat, destul de *rece*. Poate că cititorii mei ştiu în ce măsură consider dialectica a fi un simptom de décadence, de pildă în cel mai celebru dintre toate cazurile: în cazul lui Socrate. – Toate tulburările maladive ale intelectului, până şi acea semianestezie ce urmează stării febrile, mi-au rămas până astăzi cu totul străine şi am fost nevoit să mă interesez despre natura şi frecvenţa lor abia pe cale livrescă. Sângele meu curge

încet. Nimeni nu a reuşit să constate vreodată febră la mine. Un medic care m-a tratat o perioadă mai lungă ca pe un bolnav de nervi, a spus într-un final: „Nu! Nu nervii dumneavoastră sunt de vină, doar eu personal sunt nervos." Pur şi simplu cu neputinţă de dovedit orice degenerescenţă locală: nicio boală a stomacului condiţionată organic, oricât de mult aş fi suferit de cea mai profundă slăbiciune a sistemului gastric, ca urmare a epuizării generale. Şi boala de ochi, apropiindu-se uneori periculos de tare de orbire – doar consecinţă, nu cauză: astfel încât, cu fiecare creştere a forţei vitale, a crescut la loc şi puterea vederii. – Un şir de ani lung, mult prea lung, înseamnă, la mine, însănătoşire, – din păcate înseamnă şi recidivă, declin, periodicitatea unui soi de *décadence*. După toate astea, mai este oare nevoie să spun că sunt *experimentat* în materie de *décadence*? Am parcurs-o literă cu literă, înainte şi înapoi. Până şi acea artă de filigran a perceperii şi priceperii, simţul nuanţelor, acea psihologiei a „vederii după colţ" şi celelalte lucruri care-mi sunt proprii au fost învăţate abia atunci, ele reprezintă darul propriu-zis al acelui timp, în care totul la mine s-a rafinat, observaţia însăşi la fel ca şi toate organele observaţiei. Să privesc, din perspectiva bolnavului, în jos, după noţiuni şi valori *mai sănătoase*, şi iarăşi, invers, din plenitudinea şi conştiinţa vieţii *bogate* la lucrarea tainică a instinctului de *décadence* – acesta a fost cel mai lung exerciţiu al meu, experienţa mea propriu-zisă, aici mi-am dobândit măiestria, presupunând că am dobândit vreuna. Acum am mâna formată, îmi este la îndemână să *răstorn perspective*: primul motiv pentru care sunt poate singurul pentru care este posibilă o „reevaluare a valorilor".

LIBRIS We know books

2.

Dacă facem abstracție de faptul că sunt un *décadent*, sunt și opusul acestuia. Dovada mea în acest sens este, printre altele, faptul că întotdeauna am ales instinctiv mijloacele *potrivite* împotriva stărilor rele: în vreme ce un *décadent* propriu-zis alege întotdeauna mijloacele care-l dezavantajează. Ca *summa summarum* am fost sănătos, ca unghi, ca specialitate am fost *décadent*. Acea energie necesară însingurării absolute și desprinderii de împrejurările obișnuite, constrângerea asupra mea, de a nu mă mai lăsa îngrijit, servit, *doftoricit* – asta trădează siguranța necondiționată a instinctului în legătura cu *ce anume* îmi era necesar atunci înainte de toate. M-am luat în propriile mele mâini, m-am făcut eu însumi din nou sănătos: condiția pentru asta – orice fiziologie admite asta – *este să fii sănătos în fond*. O ființă tipic morbidă nu se poate face bine, cu atât mai puțin să se însănătoșească singură; pentru un ins sănătos tipic, starea de boală poate fi dimpotrivă un *stimulans* energic pentru viață, pentru a trăi mai intens. Într-adevăr, astfel îmi apare acum acel lung timp al bolii: am descoperit din nou viața, pe mine însumi inclusiv, am gustat toate lucrurile bune și chiar și pe cele mici, așa cum altora nu le-ar fi ușor să le guste, – din voința mea de sănătate, de *viață*, mi-am făurit filosofia mea... Căci luați seama la asta: anii celei mai scăzute vitalități au fost aceia când *am încetat* să mai fiu presimist: instinctul restaurării sinelui mi-a interzis o filosofie a sărăciei și a descurajării...

Și cum anume recunoaștem, în fond, un *om dezvoltat armonios*! Prin faptul că un astfel de om le face bine simțurilor noastre: că este cioplit dintr-un lemn

care e cel mai potrivit pentru el. Lui îi place numai ceea ce îi este de ajutor; plăcerea lui, voluptatea lui încetează acolo măsura potrivită este depășită. El ghicește leacurile pentru stricăciunile pe care le suferă, el se folosește de întâmplările maligne spre propriul său avantaj; ceea ce nu-l răpune îl face mai puternic. El culege instinctiv din tot ce vede, aude, trăiește, își face suma *lui*: el este un principiu care alege, el lasă multe să-i cadă. El se află întotdeauna în societatea *sa*, fie că are de-a face cu cărți, cu oameni, cu peisaje: el onorează prin faptul că *alege*, că *îngăduie*, că *se încrede*. El reacționează la toți stimulii încet, cu acea lentoare, pe care i-a plămădit-o o lungă prevedere și o mândrie voită, – el cercetează stimulul care vine spre el, este departe de a se duce el înspre acela. El nu crede nici în „ghinion", nici în „culpă": el rezolvă toate problemele, cu sine, cu alții, el știe să *uite*, – este îndeajuns de puternic încât totul *trebuie* să-l slujească pe cât se poate mai bine. – Prin urmare, eu sunt *contrariul* unui *décadent*: căci tocmai m-am descris pe mine.

3.

Această serie dublă de experiențe, această posibilitate de acces la lumi aparent separate, se repetă în toate privințele în natura mea – sunt un dublu, mai am și o „a doua" față în afară de prima. Și poate încă și o a treia... Deja prin originea mea îmi este permisă o privire dincolo de toate perspectivele condiționat doar local, doar național, nu trebuie să fac niciun efort ca să fiu un „bun european". Pe de altă parte, poate că sunt în mai mare măsură german decât reușesc să fie germanii de acum, niște simpli germani

LIBRIS We know books

imperiali – eu, cel din urmă german *antipolitic*. Şi totuşi, strămoşii mei au fost nobili polonezi: de aceea am multe instincte rasiale în mine, poate chiar, cine ştie, chiar şi *liberum veto*. Dacă e să mă gândesc cât de des, atunci când călătoresc, sunt luat drept polonez, chiar şi de către polonezi, cât de rar sunt luat drept german, atunci ar putea părea că fac parte dintre cei care au doar *un strop* de sânge german. Dar mama mea, Franziska Oehler, este în orice caz ceva foarte german; de asemenea bunica mea paternă, Erdmuthe Krause. Aceasta din urmă a trăit toată tinerețea ei în centrul bunului şi vechiului Weimar, nu fără legătură cu cercul lui Goethe. Fratele ei, profesorul de teologie Krause din Königsberg, a fost chemat la Weimar ca superintendent general după moartea lui Herder. Nu este imposibil ca mama ei, străbunica mea, să apară în jurnalul lui Goethe sub numele de „Muthgen". Ea s-a căsătorit a doua oară cu superintendentul Nietzsche în Eilenburg; în acea zi din anul marilor războaie 1813, în care Napoleon a intrat în Eilenburg cu marele său stat major, pe 10 octombrie, ea a născut. Ca saxonă, ea a avut o mare venerație pentru Napoleon; s-ar putea întâmpla ca şi eu s-o mai am. Tatăl meu, născut în 1813, a murit în 1849. Înainte să preia slujba de preot al parohiei din Röcken, el a trăit câțiva ani la castelul Altenburg şi acolo a fost dascălul celor patru prințese. Elevele sale sunt regina Hanovrei, marea ducesă Constantin, marea ducesă din Oldenburg şi prințesa Therese de Sachsen-Altenburg. El era plin de adâncă pietate față de regele prusac Friedrich Wilhelm al Patrulea, de la care şi-a primit şi parohia; evenimentele din 1848 l-au tulburat peste măsură. Eu însumi,

născut fiind în ziua în care se născuse numitul rege, pe 15 octombrie, am primit, cum era şi firesc, numele specific Hohenzollern-ilor, *Friedrich* Wilhelm. În orice, un avantaj l-a avut cu siguranță alegerea acestei zile: toată copilăria mea, ziua mea de naştere a fost o zi festivă. – Consider că este un mare privilegiu să fi avut un asemenea tată: îmi pare chiar că acesta explică toate privilegiile pe care le mai am – *fără* a pune la socoteală viața, marele Da adresat vieții. Înainte de toate, faptul că nu este nevoie de nici o intenție din partea partea mea, ci de un fel de simplă aşteptare, pentru a intra involuntar într-o lume a lucruilor înalte şi delicate: acolo sunt acasă, abia acolo se eliberează cea mai lăuntrică pasiune a mea. Că, pentru acest privilegiu, aproape că am plătit cu viața, este fără îndoială un târg deloc incorect. – Pentru a înțelege chiar şi numai o parte din Zarathustra al meu, e poate nevoie să fii alcătuit în chip asemănător cu mine – cu un picior *de partea cealaltă* a vieții.

4.

Nu am înțeles niciodată arta agresiunii împotriva mea – şi asta, tot incomparabilului meu tată o datorez –, nici măcar atunci când îmi apărea ca fiind de mare însemnătate. Nu s-a întâmplat nici măcar o dată, oricât ar apărea de necreştineşte, să fi fost rănit, puteți întoarce viața mea pe toate părțile, nu veți găsi în ea decât rar, în principiu, doar o singură dată, urme ale faptului că cineva a dat dovadă de rea voință împotriva mea – poate însă cam prea multe urme de *bună*-voință... Până şi experiențele mele cu inşi din aceia, cu care oricine are experiențe rele, vorbesc fără excepție

LIBRIS We know books

în favoarea acelora; eu îmblânzesc orice urs, îi învăț până și pe măscărici buna cuviință. În cei șapte ani, în care am predat greaca la clasa mare a Institutului Pedagogic din Basel, nu am avut niciun prilej de a administra vreo pedeapsă; la mine, și cei mai leneși erau silitori. Accidentul nu mă prinde niciodată cu garda jos; trebuie să fiu nepregătit, pentru a fi stăpân pe mine însumi. Instrumentul, oricare ar fi el, fie el chiar și atât de dezacordat cum numai instrumentul „om" poate fi – ar trebui să fiu bolnav, dacă nu aș reuși să-l fac să emită ceva demn de a fi ascultat. Și de câte ori nu mi-a fost dat să aud chiar de la respectivele „instrumente", că nu se mai auziseră niciodată astfel... Cel mai frumos am auzit-o poate de la acel Heinrich von Stein, mort impardonabil de tânăr, care, după ce a făcut tot ce trebuie ca să obțină permisiunea, a apărut pentru trei zile la Sils-Maria, explicându-le tuturor că *nu* pentru Engadin venea el acolo. Acest om ieșit din comun, care, cu întreaga naivitate neîmblânzită de iuncăr prusac, se prăvălise, înotând cu trudă, în mocirla wagneriană (– și pe lângă asta și în cea a lui Dühring!) a fost în aceste trei zile ca transformat de o vijelie a libertății, asemenea unuia care, dintr-odată, e ridicat la înălțimea *sa* și capătă aripi. Eu îi spuneam într-una că acesta era efectul aerului bun de aici, de sus, că așa se întâmpla cu oricine, că nu zadarnic ne aflam la 6000 de picioare deasupra Bayreuthului, – însă nu a vrut să mă creadă... Dacă, totuși, mi se va fi făcut vreun rău mai mic sau mai mare, atunci, cauza nu a fost „voința", cu atât mai puțin reaua voință: mai degrabă – tocmai am sugerat asta – s-ar cuveni să mă plâng de bunăvoința care a produs neajunsuri nu

tocmai mici în viața mea. Experiențele mele îmi conferă dreptul la neîncredere în special în ceea ce privește așa-numitele instincte „altruiste", întreaga „iubire de aproapele", gata să ajute cu vorba și cu fapta. Mie îmi apare în sine ca o slăbiciune, ca un caz aparte de incapacitate de a se opune stimulilor, – *compasiunea* reprezintă doar la *décadents* o virtute. Celor mânați de compasiune le reproșez că își pierd cu ușurință rușinea, veneratia, finețea în percepția distanțelor, că compasiunea emană pe dată un miros de plebe și se aseamănă până la confuzie cu proastele maniere, – că niște mâini mânate de compasiune pot uneori să dea buzna de-a dreptul distructiv într-un mare destin, într-o însingurare rănită, în privilegiul unei grele vinovății. Depășirea compasiunii, eu o socot a se număra printre virtuțile nobile: ca „ispitire a lui Zarathustra", eu am creat o situație în care îl ajunge un mare strigăt de ajutor, unde compasiunea vrea să se repeadă asupra lui ca un ultim păcat, să-l rupă de sine însuși. Să rămâi stăpân aici, să-ți păstrezi aici înălțimea misiunii tale nealterată de instinctele mult mai joase și mai mioape, care sunt active în așa-numitele acțiuni altruiste, aceasta este încercarea, poate chiar ultima încercare pe care o are de trecut un Zarathustra – *dovada* lui propriu-zisă de putere...

5.

Și mai există un punct în care sunt pur și simplu încă o dată ca tatăl meu și, în egală măsură, continuarea vieții lui după o moarte mult prea timpurie. Asemenea oricărui om care nu a trăit niciodată printre egali și căruia noțiunea de „represalii" îi este la fel de